

MATVEJEV, S.D., I. PUNCER (1989): Karta bioma Jugoslavije i njihova zaštita. Prirodnački muzej u Beogradu

European News (1988, 1991), British Birds 81/1:18, 84/6:232

Vesna Obradović, Trg Dušana Kvedra 13,
62103 Maribor

POVZETEK

26. 7. 1993 sta bila v Buljarici pri Petrovcu v Črni gori opazovana dva osebka *Ceryle rudis*, 27. 7. pa trije. Prvi dan sta bila opazovana samec in samica, drugi dan dve samici in en samec. Naslednjega dne jih ni bilo več videti, kar kaže na to, da je šlo za klateške osebke.

Ptice so lovile lebdeč nad morsko gladino z višine 1-2 m, približno 50 m od skalnate obale, kamor so se vračale s plenom. Po podatkih dr. S.D. Matvejeva je ta vrsta 19. 6. 1971 gnezдила na Krimu, sicer pa so za Evropo znani le trije podatki zunaj gnezditvenega obdobja (Poljska 1859, Grčija 1986/87, Francija 1990/91).

SUMMARY

On July 26th 1993, two Pied Kingfishers *Ceryle rudis* were recorded at Buljarica near Petrovac (Montenegro), while on July 27th three of them were observed. On July 26th, a male and a female were seen, on July 27th two females and a male.

Considering that they were not seen again on the following day, it may be concluded that the individuals were most probably vagrants.

The birds were fishing by hovering 1 - 2 metres above the sea surface some 50 metres from the rocky shore, where they kept returning with their prey. According to Dr S.D. Matvejev, this species bred on June 19th 1971 on the Crimea (former USSR); the only other three known out of breeding season records, as far as Europe is concerned, are from Poland (1859) Greece (1986/87) and France (1990/91)

Zanimivosti iz življenja lesne sove *Strix aluco* Some interesting details from the life of Tawny Owl *Strix aluco*

AI VREZEC

Lesna sova *Strix aluco* je ena naših najpogostejših sov, zato je ni treba posebej predstavljati. Vendar pa je, tako kot vse druge sove, zaradi nočnega življenja ornitologom manj znana. S sovami se tako srečamo bolj naključno in jih večkrat le slišimo, vidimo pa ne. Srečanja z njimi so zato toliko bolj zanimiva. Najuspešneje lahko opazujemo sove s predvajanjem posnetkov njihovih oglašanj. Tako sem že dostikrat priklical kar nekaj vrst sov: lesno sovo, čuka *Athene noctua*, velikega skovika *Otus scops* in koconogega čuka *Aegolius funereus*. Ta metoda je uporabna tudi za ugotavljanje prisotnosti in številčnosti sov v nekem območju. Vendar je treba paziti na čas predvajanja posnetka, saj se bo zunaj gnezditvenega obdobja sova odzvala le izjemoma. Posnetke moramo predvajati seveda ponoči ali ob zgodnjih jutranjih urah. Izjema je le mali skovik *Glaucidium passerinum*, ki ga lahko izzovemo tudi podnevi.

Območje, kjer sem opazoval lesno sovo, je poraslo s hrastovo-bukovim gozdom s prevladujočo bukvijo in vmesnimi vinogradi, kjer sova pogosto lovi. V gozdu lahko najdemo tudi posamezne smreke, rdeče bore in nekaj drugih dreves, kot so breza, lipa in češnja. V tem prispevku opisujem nekatere zanimivosti iz življenja lesne sove (siva različica), ki sem jo opazoval od leta 1991 do 1994 v vasi Hrastje pri Poljčanah (kvadrant 15/55, UTM WM53).

O njej sem najprej zvedel od domačinov, ki so mi večkrat pripovedovali o sovi in njenem nočnem hukanju. Bil sem prijetno presenečen, ko sem ugotovil, da imajo ljudje do sove pozitiven odnos, saj so jo celo ščitili, češ da jim po podstrešjih in hlevih lovi podgane, miši in celo polhe.

Lesna sova, v nasprotju z drugimi sovami, pôje vse leto. Pojočega samca lahko zato slišimo sredi avgusta, ko seveda ne gnezdi in tudi ne svatuje več. Ko sem lesno sovo na tem

območju slišal prvič, nisem mogel natanko ugotoviti, ali gre za svatujočo ali klatečo se ptico. Stvar sem skušal preveriti s predvajanjem svatbenega petja samca. Aprila 1991 sem prvič predvajal sovje petje. Z značilnim hukanjem se je najprej odzval samec, slišati pa je bilo tudi skovikanje samice. Kasetofon sem postavil blizu svetilke, da bi lažje videl, kdaj bo sova priletela. Približno po dvajsetih minutah predvajanja je kakih deset metrov od svetilke priletel samec, tako da sem ga lahko dobro videl. Pričel se je šopiriti, da bi preplašil morebitnega vsiljivca. Po nekajminutnem zviranju in šopirjenju je odletel kakih štirideset metrov dlje v gozd. Poskusil sem mu slediti z žepno svetilko. Nenehno se je oglašal in tako sem ga kmalu odkril na eni izmed vej. Zanimivo je, da se ptica kljub moji navzočnosti in svetilki, s katero sem svetil vanjo, ni nehala oglašati. Lesna sova, podnevi plašna in nezaupljiva ptica, zna biti v nočnem času izredno neplašna, ob gnezdju pa celo napadalna (HOSKING 1987). Ta navada pa je značilna tudi za druge sove rodu *Strix*, npr. kozačo *Strix uralensis* (BOŽIČ 1992). Po končanem predvajanju posnetka se je samec lesne sove še kakšno uro oglašal v bližini. Sodeč po tako agresivnem vedenju in oglašanju je morala sova nekje v bližini tudi gnezditi.

Maja 1991 sem odkril gnezdo v duplu bukve kakih pet metrov nad tlemi. Isto leto je gnezdo sicer propadlo, ker je jajca zasul sloj trohnečega lesa in so se podhladila, vendar je v naslednjih letih tu sova spet uspešno gnezdila. Dne 19.4.1992 so bili v gnezdju štirje mladiči. Vsi so bili pozneje tudi speljani. Samica je sedela na mladičih le malo časa, saj je bilo duplo preozko, da bi se v njem stiskala vsa družina. V tem letu sem imel priložnost spoznati tudi nekatere gnezditvene navade lesne sove. Zanimivo je bilo predvsem nočno dogajanje okoli gnezda. Mladiče je krmila le samica. Ko je samec priletel s plenom na bližnjo vejo, je s skovikanjem priklical samico. Plen sta si izmenjala v zraku tako, da se je samec obrnil na hrbet in ga z nogami podal samici. Ta se je, kot bi bila imela opraviti z živim plenom, pognala proti samcu in mu z nogami odvezla hrano. Nato je odletela proti duplu, samec pa v gozd. Ob duplu je bilo slišati tudi mladiče, ki so se cvileče oglašali vsakokrat, ko je samica skoviknila. To je bil verjetno svarilni klic mladičem, saj me je odrasla sova tako slabo skritega zlahka opazila. Da ne bi motil hranjenja mladičev, sem se zato s prizorišča rajši umaknil. Naslednji dan sem na dnevnem obisku gnezda

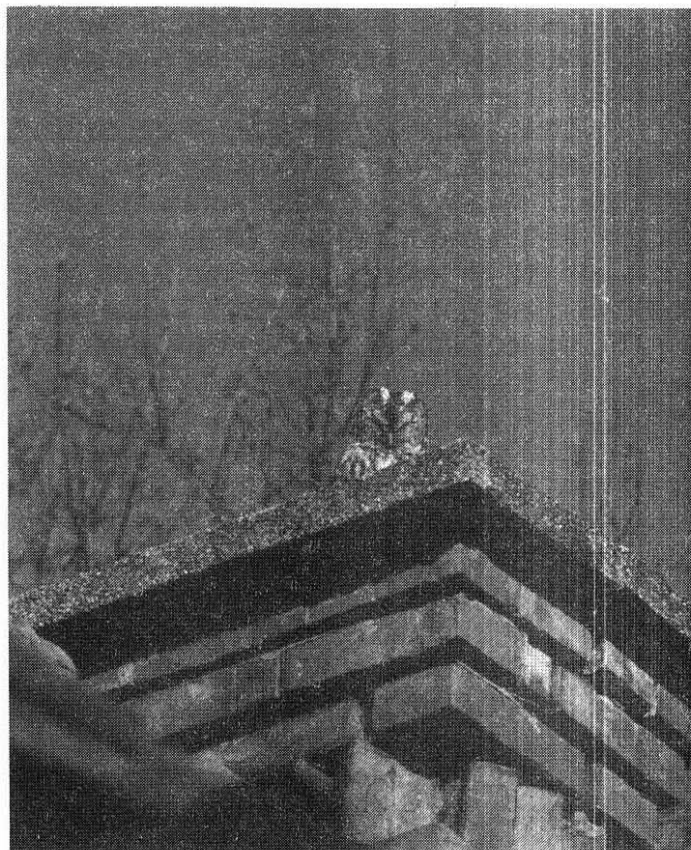

Foto 1: Lesna sova na dimniku v Hrastju pri Poljčanah (A. Vrezec)
Photo 1: Tawny Owl on chimney at Hrastje near Poljčane (A. Vrezec)

našel sovo (verjetno samico), ki je čepela na robu dupla, ven pa so gledale le konice peruti in rep. Po desetih minutah je odletela. Njen let je bil miren. S perutmi je enakomerno zamahovala, drugače kot sova, ki jo splašiš iz dnevnega dremeža. Sova, ki je čepela na duplu, je verjetno krmila mladiče. Starša sta namreč morala loviti tudi podnevi, saj nočni lov ni zadostoval. Zanimivo je, da je drevo z gnezditvenim duplom stalo blizu gozdne ceste in da avtomobili in traktorji sove niso motili.

Naslednje leto je bilo za lesne sove zopet uspešno. Tega leta sem imel priložnost opazovati speljane mladiče, ki so poleti ostali skupaj. Večkrat sem jih slišal (v glavnem so skovikali, nekateri pa so se že tuleče oglašali oz. hukali) in videl, kako so se spreletavali in lovili po vinogradih. O tem pričajo naslednji podatki:

- 5.8.1993 (5 osebkov)
- 7.8.1993 (3 osebkov)
- 8.8.1993 (3 osebkov)
- 12.8.1993 (3 osebkov)
- 13.8.1993 (5 osebkov)

Na zimo so se mladiči razkropili, saj sem opazoval oz. slišal le po eno ali dve sovi (najbrž starša).

Ko so bili mladiči speljani, je vsa družina duplo zapustila, tako da je ostalo čez poletje prazno. A ne prav dolgo, kajti vanj so se naselili sršeni *Vespa crabro* in tam ostali vse poletje do zime, ko jih je spet zamenjala lesna sova. Sršeni so v duplu gostovali v letih 1992 in 1993.

Pri opazovanju in preučevanju lesne sove so se mi zdela najzanimivejša njena dnevna počivališča, ki sem jih preučeval le v zimskem času. Prvič sem ptico našel na počivališču kar v njenem gnezditvenem duplu. V duplu se je sova pogosto zadrževala, kar je razumljivo, saj je to njeno najboljše in najvarnejše zatočišče. Takšna skrita počivališča uporablja lesna sova predvsem pozimi, ko na drevju ni listja, ki bi jo učinkovito varovalo pred različnimi vsiljivci (najpogosteje so to ptiči). Znano je, da mnogi ptiči zaženejo vik in krik, če odkrijejo spečo sovo. Iz lastnih izkušenj lahko povem, da so med njimi najbolj pogoste različne vrste vran, predvsem šoja *Garrulus glandarius* in sraka *Pica pica*, vse sinice *Paridae*, brglez *Sitta europaea*, škinkavec *Fringilla coelebs* in celo veliki detel *Dendrocopos major*. Tak vreščeci direndaj je za sovo izjemoma nevaren, saj lahko pritegne pozornost ujed, npr. kragulja *Accipiter gentilis* ali kanje *Buteo buteo*. Duplo je zato zelo primeren prostor za dnevni dremež. V njem je ponavadi le samica, samec pa si mora poiskati drugo zatočišče. Navadno si ga izbere blizu gnezda.

Drugo počivališče, ki sem ga odkril 13.2.1994, je bilo v umetni gnezdilnici, ki sva jo z B. Rubiničem postavila kakih tristo metrov od gnezda.

Tretje počivališče, ki si ga je izbrala sova, je bil dimnik na hiši, kakih deset metrov oddaljeni od gnezda. Domačini so mi večkrat pripovedovali o tem, kako je sova spala na dimnikih. Zgodilo se je tudi, da je tudi padla skozi dimnik, kar je bilo zanjo usodno. Sam sem se o njenem počivanju na dimniku prepričal konec februarja 1991. Sova je preprosto čepela na zgornji plošči dimnika in dremala. Bila je popolnoma skrčena, tako da sta se ji na glavi videla dva rožička, podobna obušenim čopkom. Včasih, ko se je izpostavljala soncu in se grela, pa se je tudi našopirila. Večkrat se je zgodilo, da je ob mojem prihodu izginila v dimnik in se iz njega ni več prikazala vse do večera. Enkrat se je celo zgodilo, da je kar odletela. Najbolj zanimivo pri tem počivališču

je nemara to, da drugi ptiči sove, kljub temu da ni bila skrita, niso opazili. Zgodilo se je tudi, da sta spečo sovo na dimniku preletela kragulj in kanja, ne da bi jo opazila. S to zanimivostjo v zvezi sem napravil tudi poizkus. V neposredni bližini hiše, na kateri je dremala lesna sova, sem predvajal posnetek oglašanja te vrste. Sova na dimniku se ob tem ni zganila, prišlo je nekaj šoj in sinic, ki so vreščale, a sove niso opazile. Sova na dimniku je bila tako varna pred vsiljivci. Lesno sovo na dimniškem počivališču sem opazoval le pozimi, ko je na drevju še premalo listja za kritje.

Naj navedem še nekaj podatkov opazovanj sove na dimniku:

08.12.1993

19.02.1994

20.02.1994

Pojav o počivanju lesne sove na dimniku je nenavaden, vendar sem v literaturi prebral, da je znan, čeprav ne ravno pogost (CRAMP 1985, MEBS 1987).

Za konec naj omenim še eno zanimivost. Ob hiši z dimnikom, na katerem je počivala lesna sova, je nekakšna lopa, kjer sem našel njeno perje. Ta najdba priča o zahajanju sove v ta prostor. V podobnih prostorih sem opazoval kar nekaj sesalcev, ki bi jih lesna sova utegnila pleniti, kot so polh *Glis glis*, črna podgana *Rattus rattus* in hišna miš *Mus musculus*. Poleg teh pa sem v gozdu in v vinogradih, kjer lesna sova pogosto pleni, zasledil še podleska *Muscardinus avellanarius*, krta *Talpa europaea* in različne vrste voluharic *Arvicolidae*, ki sestavljajo glavnino v prehrani na tem območju.

LITERATURA:

BOŽIČ, I. (1992): Kozača *Strix uralensis*. *Acrocephalus* 51: 54

CRAMP, S. (ed.) (1985): *The Birds of Western Palearctic*, Vol. IV, Oxford University Press, Oxford

HOSKING, E. (1987): *Eric Hosking's Birds*. Pelham Books, London

MEBS, T. (1987): *Eulen und Käuze*. Kosmos-Naturführer-Franckh, Stuttgart

POVZETEK

Avtor opisuje triletno opazovanje in preučevanje lesne sove *Strix aluco* v vasi Hrastje

pri Poljčanah od leta 1991 do začetka leta 1994. Avtor predstavi opazovanje sov s pomočjo predvajanja posnetka sovjega petja. S takšno metodo opazovanja je mogoče hitro ugotoviti prisotnost in številčnost sov v nekem območju. Tako je avtor izzval samca lesne sove, ki pa se je ob predvajanju posnetka vedel precej agresivno. Maja 1991 je pisec odkril leglo v duplu bukve, ki pa je zaradi podhladitve istega leta žal propadlo. Toda v naslednjih letih je tu sova še uspešno gnezdila. Leta 1992 so bili speljani štirje mladiči; vse poletje so bili skupaj, jeseni in pozimi pa so se razkropili.

Pisec omenja tri različna dnevna počivališča lesne sove: gnezditveno duplo, umetno valilnico in dimnik na strehi hiše blizu gnezditvenega drevesa. Najzanimivejše je prav slednje, saj ptiči sove na dimniku niso opazili in je niso napadali. Zanimiv je bil tudi poizkus, ki ga je avtor izvedel s predvajanjem sovjega oglašanja v neposredni bližini omenjene hiše. Ptiči so sicer prileteli, vendar sove na dimniku niso vznemirjali. Opazovana sova je bila siva različica lesne sove. Lesna sova na tem območju pleni tudi v različnih lopah, hlevih itd., kjer lovi po avtorjevem mnenju predvsem polhe *Glis glis*, črne podgane *Rattus rattus* in hišne miši *Mus musculus*, ki skupaj z drugimi malimi sesalci, ki jih sova pleni v gozdu in vinogradih, sestavljajo glavnino prehrane na tem območju.

SUMMARY

The author presents his observations and a thorough study of the Tawny Owl *Strix aluco* in the village of Hrastje near Polčane from 1991 to the beginning of 1994. The observations were made possible with the aid of the owl's recorded songs or calls broadcast there, for with such method the presence and number of owls can be quickly ascertained in a certain area. In this way a Tawny Owl male, among other birds, was provoked which, however, reacted rather aggressively to the recorded song. In May 1991 the author discovered a Tawny Owl's nest in a beech hole, but unfortunately it went to ruin due to a sudden and considerable fall in temperature at that time. In the following years, however, the Tawny Owl bred there successfully. In 1992, 4 chicks were fledged; through the entire summer they kept together, but in late autumn they suddenly scattered to the four winds.

The author describes the bird's three dif-

ferent daily resting places: nest hole, man-made hatchery, and chimney on the roof in the vicinity of the owl's nest hole. Most interesting was certainly the latter, for the owl was not noticed there by other birds and thus remained undisturbed. The test, according to which the owl's song was broadcast in the immediate neighbourhood of the above mentioned house, was interesting as well. There were a number of different birds attracted by it, but did not disturb the owl perching on top of the chimney. The studied owl was a grey variety of this species. In this region it hunts also in different sheds, stables and stalls, where it catches - according to the author's belief - mostly dormice *Glis glis*, black rats *Rattus rattus* and house mice *Mus musculus*, which together with other small mammals hunted in nearby forests and vineyards represent the greater part of its diet in this area.

Al Vrezec, Pražakova 11, 61000 Ljubljana

